

Општина: Мали Зворник

Социо економска анализа

Област економског развоја

САДРЖАЈ

УВОД.....	2
1. Мали Зворник – економски развој	2
2. Структура привреде и предузетничка клима	3
3. Пословање привредних субјеката	4
4. Остварене инвестиције у нова основна средства, по карактеру изградње	7
5. Запосленост	8
6. Незапосленост	10
7. Туризам.....	11
8. Циљеви одрживог економског развоја.....	14

УВОД

Усвајањем Закона о планском систему Републике Србије створен је оквир за уређење јавних политика на свим нивоима у Србији.

Усвојени Закон предвиђа да ће до 2021. свака ЈЛС усвојити План развоја локалне самоуправе (у складу са СЛОП концептом) и средњорочни план. План развоја ЈЛС треба да буде конципиран као дугорочни документ развојног планирања, који за период од најмање седам година усваја скупштина ЈЛС на предлог Већа ЈЛС. При томе, План развоја ЈЛС треба да садржи преглед и анализу постојећег стања, визију односно жељено стање, приоритетне циљеве развоја који се желе постићи, као и преглед и кратак опис одговарајућих мера које се даље разрађују документима јавних политика и средњорочним планом ЈЛС. Средњорочним планом се операционализује План развоја ЈЛС и поставља основа за годишње извештавање о имплементацији Плана развоја ЈЛС (практично има функцију годишњег акционог плана). Исто тако, средњорочни план развоја ЈЛС директно ће се односити на програмски буџет ЈЛС на свим нивоима програмске структуре. Извештај о ефектима Плана развоја ЈЛС израђиваће се на трогодишњем нивоу.

Почетну тачку за израду планова развоја представља социо-економска анализа која суштински представља основни део прегледа и описа постојећег стања у ЈЛС и основ је за дефинисање визије, приоритетних циљева развоја и мера даљег развоја како то предвиђа Закон о планском систему.

Сврха израде социо-економске анализе је прикупљање и анализа података са локализацијом циљева одрживог развоја

1. Мали Зворник – економски развој

Мали Зворник је мала општина, површине 184км², у Мачванском округу, на граници са Републиком Српском.

Према степену развијености спада у IV групу (испод 60% републичког просека) јединица локалне самоуправе.¹

Привреда општине Мали Зворник базира се на производњи електричне енергије, преради камена и дрвета, пољопривреди и туризму. Окосницу привреде чини производња електричне енергије, односно носилац ЈП ХЕ „Зворник“, са инсталисаном снагом од 96 мегавата. У току је ревитализација којом ће се повећати век рада ХЕ (за 40 година) и укупну снагу агрегата (125,6 мегавата – 30%).

У области експлоатације и прераде минералних сировина водећу улогу у општини има предузеће Равнаја, које већ неколико година послује у приватном власништву.

Развој СМЕ сектора у општини Мали Зворник углавном се своди на отварање објеката намењених услужним делатностима, трговина, угоститељских објеката и занатских радњи.

За трговину је карактеристична стагнација или пропадање великих друштвених трговинских предузећа и развој приватног сектора, што је допринело да су међу најмасовнијим у општини Мали Зворник управо приватне трговинске радње. Једна од водећих у погледу пословања и броја запослених последњих година је трговина “Скроз” доо, која у неколико продавница у Малом Зворнику и околним насељима запошљава преко 100 радника.

¹ Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. год. ("Сл. гласник РС", бр. 104/2014)

Занатска делатност одвија се у оквиру приватних занатских радњи, чији је број у порасту као последица потражње за одређеним производима и услугама, али и као последица незапослености. Најбројније у општини су занатске радње грађевинске делатности, фризерске, услужне, превозничке, посредничке, аутомеханичарске и друге сличне радње.

Пољопривредна производња у општини Мали Зворник се готово у целости одвија на индивидуалним газдинствима, а у структури засејаних површина највеће учешће имају ратарске културе: жита, крмно биље и поврће са веома скромним учешћем.

Туризам у општини Мали Зворник је недовољно развијен, али постоје предуслови за даљи развој: Дрина са Зворничким језером, комплекс Радаљска бања – Радаљско језеро, богато културно-историјско наслеђе и Тајанствени град Карађорђевића.

2. Структура привреде и предузетничка клима

Укупан број привредних субјеката који послују у Малом Зворнику износи 461 према подацима Агенције за привредне регистре. Предузетничка клима у општини је знатно испод просека Републике. Број активних привредних друштава на 1000 становника износи 6 што је за 2/3 мање од републичког просека, док је број предузетничких радњи је на 1000 становника 33 што је мало ниже од просека републике (просек РС је 36 предузетничких радњи је на 1000 становника)

Број привредних субјеката у последњих пар година је у благом порасту. Нето ефекат нових привредних субјеката износи 1,5: 1, што значи да се на 10 угашених предузећа отвори 15 нових, док на нивоу Републике износи 1,7:1 (на 10 угашених фирми, отвори се 17 нових).

Преглед броја привредних друштава и предузетника дат је у табелама:

2.1 Број привредних друштава

	2015	2016	2017	2018
01. Активних	72	77	76	72
02. Новооснованих	3	6	4	
03. Брисаних / угашених		1	3	5

2.2 Број предузетника

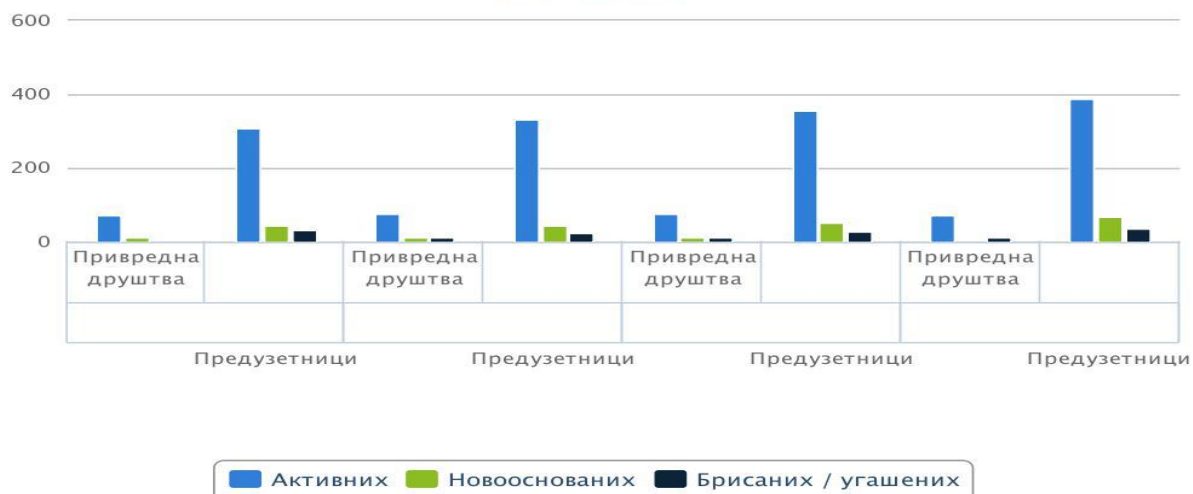
	2015	2016	2017	2018
01. Активних	308	331	355	389
02. Новооснованих	45	43	53	67
03. Брисаних / угашених	33	23	30	36

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2018. године²

² Извор: <https://www.apr.gov.rs/>

2. Број привредних друштава и предузетника по годинама

Мали Зворник

3. Пословање привредних субјеката

3.1 Пословање привредних друштава³

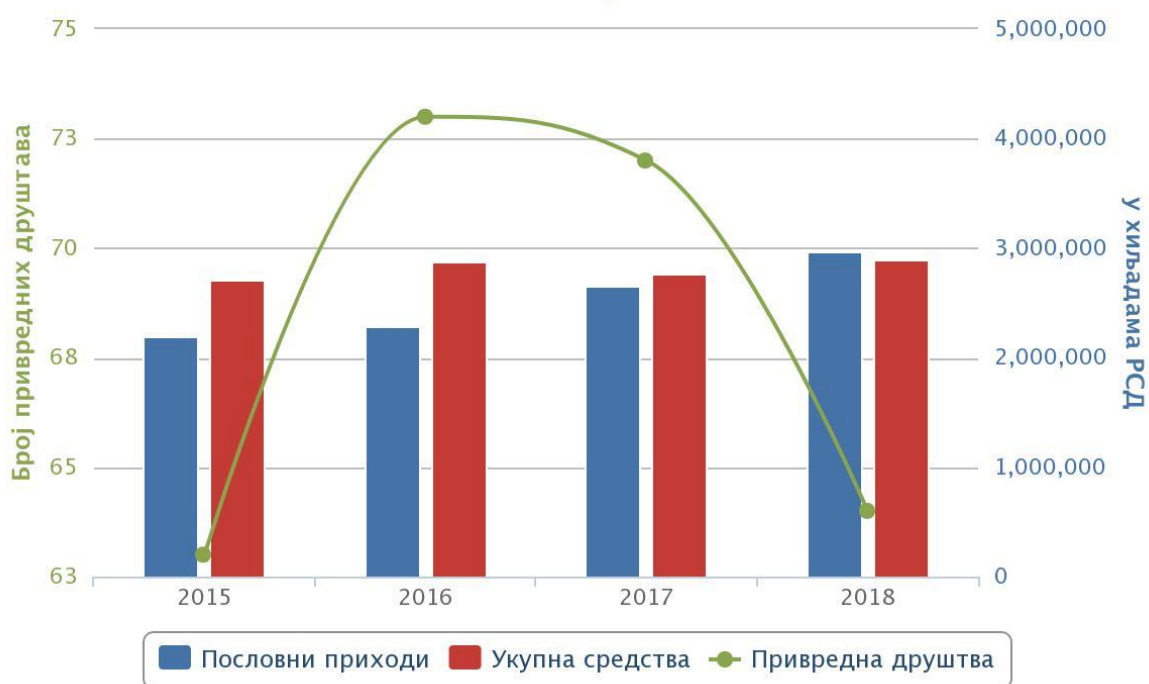
	2015	2016	2017	2018
01. Број привредних друштава	63	73	72	64
02. Број запослених	470	483	521	540
03. Пословни приходи	2.189.380	2.288.560	2.655.830	2.969.833
04. Нето добитак	73.588	68.000	79.820	121.250
05. Број привредних друштава са нето добитком	35	38	36	39
06. Нето губитак	8.199	8.601	135.754	15.724
07. Број привредних друштава са нето губитком	15	17	18	13
08. Укупна средства	2.710.533	2.884.398	2.762.212	2.902.622
09. Капитал	888.265	927.694	896.897	974.932

³ Извор: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/#>

10. Губитак	604.502	614.017	740.871	738.683
11. Број привредних друштава са губитком изнад висине капитала	12	14	14	11

Број запослених у привредним друштвима чини око 26% укупно запослених на територији целе општине, и у периоду од 2015 до 2018 године број запослених у привредним друштвима је порастао за 14,89% иако је број привредних друштава варирао, док су приходи у овом периоду годишње расли 10-15%. Обим пословних прихода привредних друштава по запосленом износи 5.499.690,74РСД али, према подацима АПР, од укупног броја привредних друштава са теритрије општине Мали Зворник, 20% послује са губитком.

4. Финансијске перформансе привредних друштава по годинама Мали Зворник

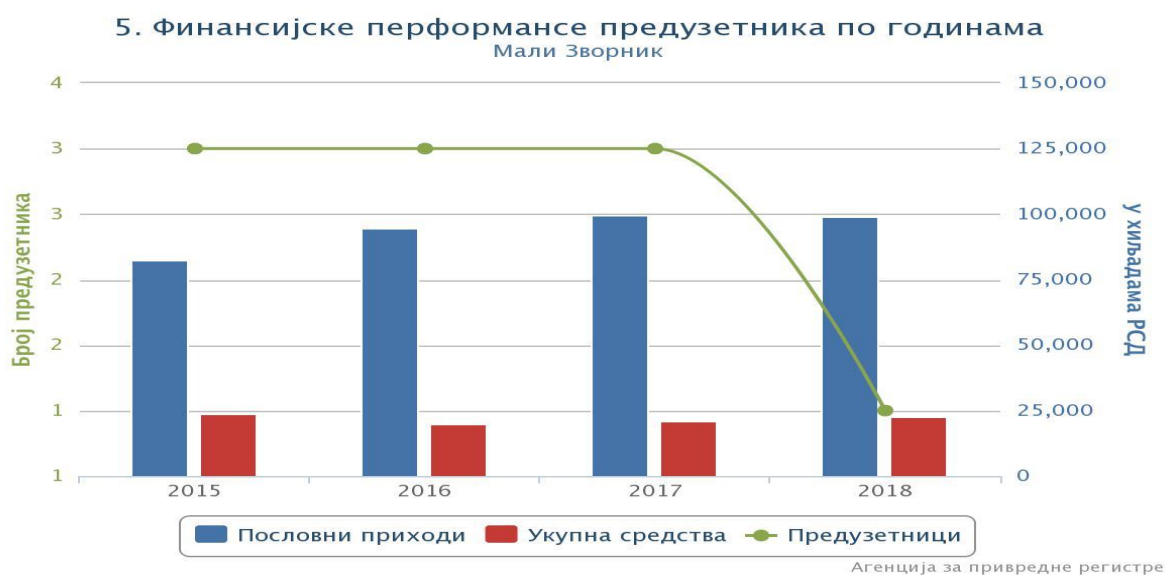
Агенција за привредне регистре

3.2 Пословање предузетника⁴

	2015	2016	2017	2018
01. Број предузетника	3	3	3	1
02. Број запослених	7	9	13	12
03. Пословни приходи	82.343	94.686	99.670	99.139
04. Нето добитак	3.429	3.547	2.441	2.685
05. Број предузетника са нето добитком	3	3	3	1
06. Нето губитак				
08. Укупна средства	23.535	19.841	20.874	22.621
09. Капитал	5.640	4.869	5.214	7.129
10. Губитак				

Извор: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/#>

Из претходне табеле, а према подацима АПР, свега пар предузетника са територије Малог Зворника је достављало финансијске извештаје- завршне рачуне, док око 380 предузетника не води финансијске књиге, и спадају у паушално опорезоване предузетнике. А у 2018.год, само један предузетник на територији општине води пословне књиге. Пословни приход по запосленом у предузетничком сектору износи 8.261.583,33 РСД, што је знатно више него код привредних друштава.

⁴ Извор: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/#>

4. Остварене инвестиције у нова основна средства, по карактеру изградње⁵

Регион Област Град – општина	Укупно	Карактер изградње			Техничка структура			
		нови капацитети	реконструкција, модернизација, доградња и проширење	одржавање нивоа постојећих капацитета	грађевински радови	опрема с монтажом		остало
						домаћа опрема	увозна опрема	
Мачванска област	11602646	6271043	3034712	2296891	3333387	2823475	5308281	137503
Шабац	6505225	4283776	1874275	347174	2043362	1922538	2484559	54766
Богатић	124487	10871	111606	2010	106000	17894	593	-
Владимирци	392220	190913	200996	311	189025	17746	124308	61141
Коцељева	281044	145601	135443	-	96985	70105	113854	100
Крупањ	275177	130447	144730	-	161779	54608	58790	-
Лозница	1890105	1326504	436112	127489	542696	579256	747187	20966
Љубовија	235901	159848	75373	680	153501	42704	39166	530
Мали Зворник	1898487	23083	56177	1819227	40039	118624	1739824	-

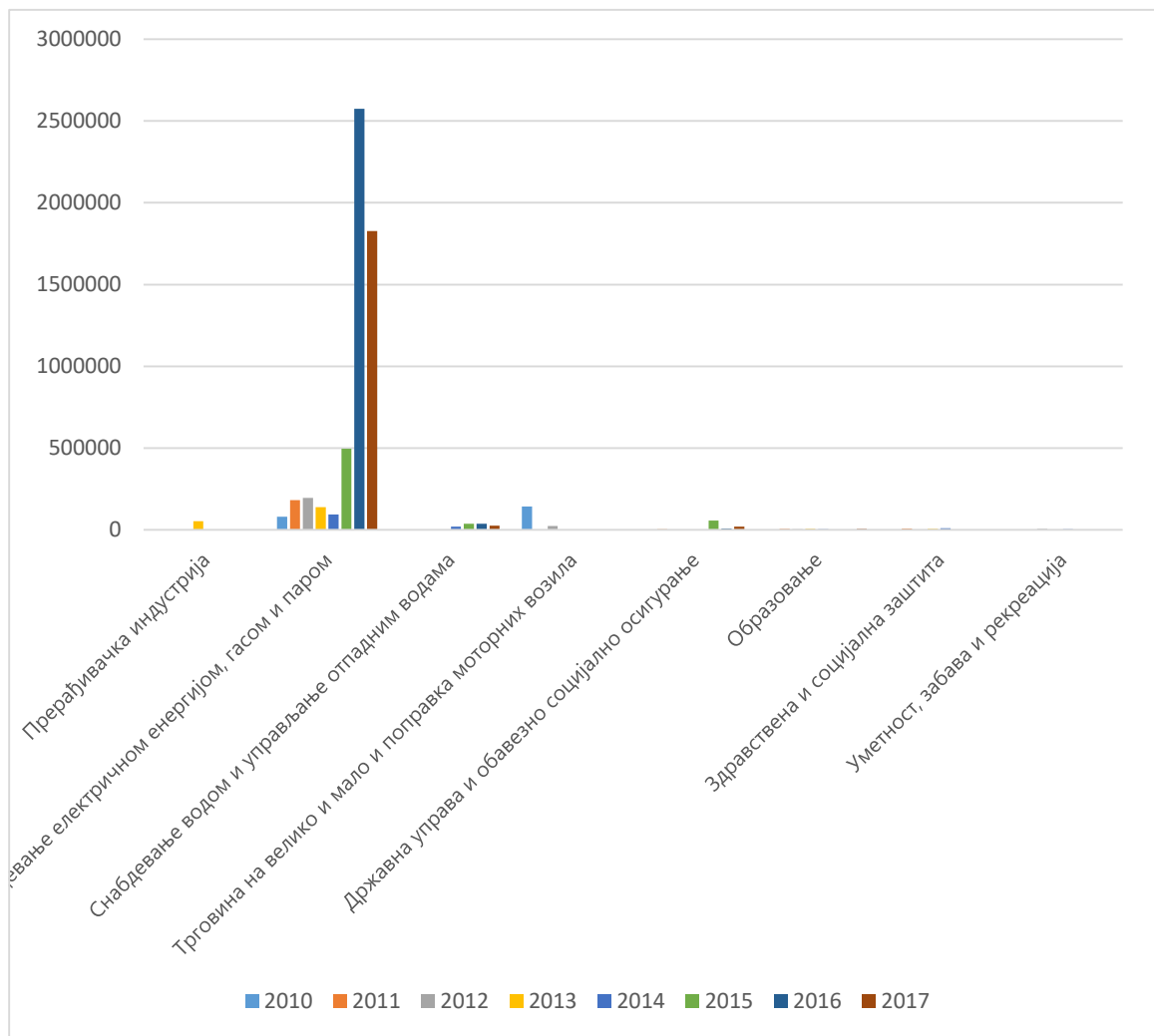
Извор: Општине у Србији 2018

Укупни износ остварених инвестиција на територији Малог Зворника у 2017.г износио је 1.898.487.000,00РСД. 95% средстава односи се на одржавање постојећих капацитета, односно на одржавање ХЕ . Укупна улагања по глави становника износе 164.243,18 РСД, што је изнад просека Мачванског округа.

Највећа инвестиција је у области снабдевања електричном енергијом (88,48%), 1,5% у области снабдевања водом и управљање отпадним водама и статистички занемарљив износ у области трговине.

Остварене инвестиције у нове основне фондове по делатностима у периоду 2010-2017 дат је у наредном графикону, из којег је евидентно да су основне инвестиције у општини, годинама уназад у области снабдевања електричном енергијом

⁵ Извор: Општине у Србији 218

5. Запосленост⁶

	2015	2016	2017	2018
01. Број запослених	1.754	1.961	1.958	2.021
02. Број незапослених	2.227	2.208	1.947	1.739
03. Просечна нето зарада (у РСД)	36.375	36.311	36.291	40.757

Извор: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/#>

Стопа запослености у Малом Зворнику износи 46%, и у просеку је стопе запослености у Србији (47,7%), али значајно је испод циљане вредности у Стратегији Европа2020 која износи мин 75%.

Укупан број запослених на територији општине Мали Зворник износи 2.021 лица, од тога 69 % су запослени су у правним лицима (привредна друштва, установе, задруге и друге

⁶ Извор: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/#>

организације), 575 лица која су предузетници или лица која су запослена код њих, односно 28% и запослени код њих и 3% регистровани индивидуални пољопривредници.

Број запослених је од 2010.г до 2012.године бележио значајан пад, али од 2014.год поново је евидентан раст броја запослених.

Извор: Општине у Србији 2018

Структура запослености дата је у следећој табели:

Укупно	Пољопривреда, шумарство и рибарство	Рударство	Прерађивачка индустрија	Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	Снабдевање водом и управљање отпадним водама	Грађевинарство	Трговина на велико и мало и поправка моторних возила	Саобраћај и складиштење	Услуге смештаја и исхране	Информисање и комуникације	Финансијске делатности и пословање некретностима	Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	Административне и помоћне услужне делатности	Државна управа и обавезно социјално осигурање	Образовање	Здравствена и социјална заштита	Уметност, забава и рекреација	Остале услужне делатности
2021	96	42	179	145	57	108	322	196	73	14	8	45	19	345	174	110	21	26

Стопа запослености, која се израчунава односом броја запослених и укупно активног становништва је 46,48%. У 2018. години највише запослених је у државној управи и обавезном социјалном осигурању, и трговини на мало и велико. Од укупног броја запослених 31% је

запослено у државној или локалној администрацији, здравству и образовању, односно прима зараду из буџета. Број предузетника и лица запослених код предузетника се од 2010. до 2016. скоро преполовио, док се од 2016. бележи тренд пораста.

Укупно	Активно становништво					Неактивно становништво						
	свега	запослени	незапослени			свега	деца млађа од 15 година	пензионери	лица са приходима од имовине	ученици/студенти	лица која обављају само кућне послове у свом домаћинству (домаћице)	остало
			свега	некада радили	траже први посао							
12482	4384	3385	999	599	400	8098	1754	2349	44	1144	2118	689

Извор: Општине у Србији 2018

Проценат активног становништва, према попису из 2011.г, износи 4.384 или 35%, док издржавано становништво износи 8.098 или 65 % од укупног броја становника општине. Од укупног броја незапослених, према попису из 2011.год, 400 лица, односно 3% укупног броја становништва први пут тражи посао, односно 40% од укупног броја незапослених лица.

6. Незапосленост

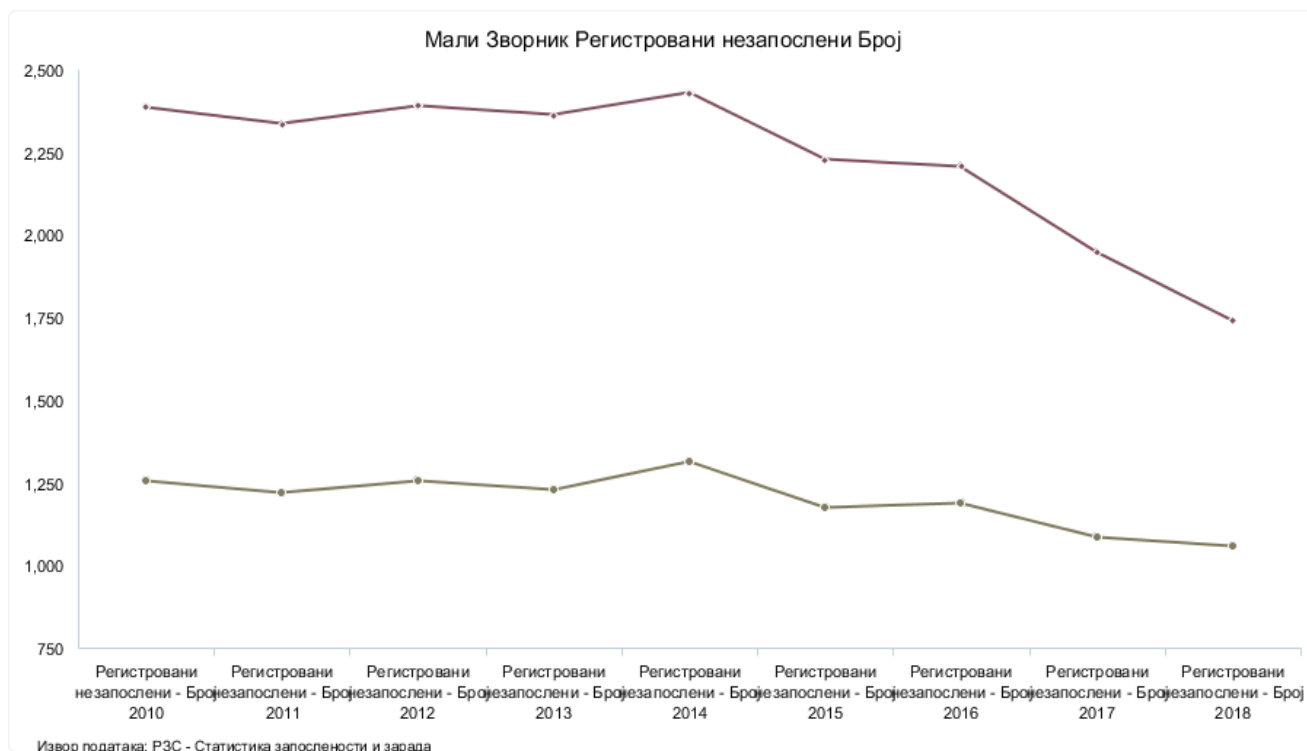
Према подацима Националне службе за запошљавање укупан број незапослених лица на крају 2018.г износио је 1.739. У односу на попис из 2011.год, број незапослених је повећан више него 100%, али од 2015 до краја 2018.год смањује се за око 10% годишње.

	2015	2016	2017	2018
01. Неквалификовани	608	588	524	452
02. Нижа стручна спрема и полуквалификовани	98	88	85	75
03. Квалификовани	768	734	629	548
04. Средња стручна спрема	549	583	522	490
05. Висококвалификовани	25	25	18	19
06. Виша стручна спрема	40	34	29	26
07. Висока стручна спрема	139	156	140	129
Укупно	2.227	2.208	1.947	1.739

Извор: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/#>

Од укупног броја незапослених, 25% чини неквалификована радна снага, што је на испод просека Србије, али свакако треба додатном едукацијом/преквалификацијом, ову групу смањити.

Број незапослених на 1000 становника износи 150, док од укупног броја незапослених, 60% су жене. Преглед учешћа жена у укупној незапослености представљен је на графикону:

Извор: <http://devinfo.stat.gov.rs/Opstine/libraries.aspx/dataview.aspx>

7. Туризам

Туризам у Малом Зворнику је у зачетку, а богатство културне разноликости и река Дунав представљају основне адуте за развој туризма у општини, којој је то један од стратешких циљева.

Укупан број туриста износио је 2.208 госта у 2017.год., са процечним боравком од 2 дана, и у последњих 8 година је порастао за 0.5 дана.

	Туристи			Ноћења туриста			Просечан број ноћења туриста	
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни	домаћи	страни
2010	871	712	159	1270	1028	242	1.4	1.5
2011	1095	961	134	1688	1468	220	1.5	1.6
2012	2122	1677	445	4161	3443	718	2.1	1.6
2013	1986	1549	437	3610	2967	643	1.9	1.5
2014	2237	1787	450	3881	3228	653	1.8	1.5
2015	Нема података							
2016	3254	2953	301	10189	9499	690	3.2	2.3
2017	2208	1939	269	6620	6056	564	3.1	2.1

Мали Зворник има низак ниво појединаца који раде у угоститељском сектору по глави становника и износи 6 запослених на 1000 становника.

Укупно категорисаних лежаја (хотели, пансиони, мотели,) износи 145 лежајева док у приватном смештају (у домаћинствима) регистровано (категорисано)) 11 објеката са укупно 80 лежајева, а процене су да је укупан број лежајева око 250

Назив	Број лежаја	Додатни садржаји
Хотел Royal	39 соба са 75 лежаја	Конгресна сала
Хотел Извор	6 соба са 49 лежајева	Лечење и рехабилитација
Пансион Дрински рај	23	Базен, активности на реци/језеру
Мотел Оаза	12 соба и 1 апартман са 21 лежајем	нема
Пансион Дринска Оаза	34	Пливање, риболов, веслање, рекреација
Етно село Вилине воде	1 соба са 2 лежаја	Гастрономија
Дрински конак	4-6	Садржаји на води
Апартмани Божић	Апартмански смештај	

Карактеристични туристички производи јесу реке и језера, догађаји и специјална интересовања.

Главни догађаји јесу:

- Дани спортско рекреативног и културног туризма – Дрина је смисао живота - вишедневна манифестација која осим риболова обједињује и друге садржаје као што је камповање, шетња у природи и обилазак занимљивих локација, такмичење у припремању рибље чорбе, вожња катамараном и чамцима по језеру, регата, пливачки маратон, различити културни програми, изложбе и концерти;
- пливање за богојављенски крст;
- дочек првомајске кајак кану регате, регата “У ритму Дрине и плеса”, у сарадњи са суседном општином Зворник и градом Лозница;
- такмичење у лову скобаља и кувању рибље чорбе, гулаша и пасуља “Скобаљијада и Гурманијада”.

Осим тога више мањих такмичења и риболовних купова, као манифестација “Људи и мостови”, у сарадњи са суседним Зворником, манифестација “Јесен у Радаљској бањи” уз дружење са естрадним уметницима привлачи домаће туристе.

Ловни туризам у општини Мали Зворник, такође има одличне предиспозиције за развој, јер су шуме богате срнећом дивљачи, дивљим свињама, зечевима, фазанима, дивљим паткама и јаребицама, а ловиште се простире на чак 11.500 хектара. [Ђорђевић и сар., 2016]

Рурални туризам није развијен, упркос потенцијалима. Детаљније у Поглављу Област пољопривреда и рурални развој – Поглавље II Карактеристике пољопривреде и руралног развоја.

Радаљска бања представља значајан потенцијал, уз исто тако значајна улагања у смештајне капацитете и пратеће садржаје, као и инфраструктурно опремање.

Осим језера Зворник, најзначајнији потенцијал за развој носи “Тајанствени град Карађорђевића” из 1932. године, комплекс на површини од 5.000 m², са 75 просторија и око 1,5 километара ходника. У току је пројекат извођења грађевинских радова на уређењу, хидроизолацији и опремању неколико просторија овог културно - историјског комплекса

вредног 37 милиона динара, чији ће већи део финансира Влада Србије, а у циљу стављања у функцију унапређења туристичке понуде општине.

Археолошки локалитет Орловине је други значајан локалитет који може значајно привући туристе. Пројекат уређења и осавремењавања презентације локалитета је израђен, и његова реализација чека финансијска средства свих расположивих донатораи буџета локалне самоуправе. Истраживања на локалитету се врше и даље.

8. Организациони аспекти подршке локалном економском развоју у општини Мали Зворник

У складу са Законом о локалној самоуправи ("Сл. гласник РС", бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018) и Законом о улагањима ("Сл. гласник РС", бр. 89/2015 и 95/2018), надлежност јединице локалне самоуправе јесте да доноси и реализује програме за подстицање локалног економског развоја, предузима активности за одржавање постојећих и привлачење нових инвестиција и унапређује опште услове пословања, и то преко јединице за локални економски развој и подршку улагањима.

Општина Мали Зворник има систематизовано радно место за локални економски развој и подршку улагањима, али на том радном месту нико није запослен.

Комплексност функција и послова локалног економског развоја указује на неопходност постојања макар једног запосленог који се бави питањима локалног економског развоја, као и постојање сарадње различитих служби и институција. Према упитнику за процену учинка у области ЛЕРА, који је спроводила Стална конференција градова и општина СКГО, руководство општине се самостално бави питањима привлачења инвестиција и локалног економског развоја.

У складу са овом анализом коју је спроводила Стална конференција градова и општина и изворима верификације, општина Мали Зворник нема развијен систематског привлачења инвестиција. Не постоје спремне информације о расположивости локација, расположивости радне снаге и сл... Промоција инвестиционих потенцијала се не реализује плански, већ спорадично и у сарадњи са републичким институцијама као што су Развојна агенција Србије, Туристичка организација Србије и сл....

Међутим, Општина Мали Зворник пружа системску подршку постојећој привреди, и то кроз: пружање информација о расположивим домаћим и страним изворима финансирања, финансирање посета сајмовима, организовање обука и система олакшица и подстицаја и израду и реализацију инструмената подршку за микро, малим и средњим предузећима.

Општина нема формиран Привредни Савет, већ се комуникација са привредним сектором одвија непосредно и по потреби. У том смислу, потребно је формирати Пословни савет који би представљао званични инструмент сарадње локалне самоуправе са привредом на локалу. Савет би требало редовно да се састаје и да даје мишљења на све одлуке које се доносе на територији општине, а могу да утичу на пословање привреде.

Локална самоуправа је значајно унапредила ефикасност пружања услуга привреди, пре свега захваљујући електронској управи и сервисима као што су: е-дозволе и е-зуп.

Препорука је да општина успостави и географски информациони систем како би се олакшало планирање развоја локалне заједнице. Самим тим би се олакшао рад организационе јединице

за ЛЕР у привлачењу потенцијалних инвестиција, праћења и усмеравања развоја економске инфраструктуре, а уједно би допринело скраћењу процедура, већој транспарентности и прецизности у планирању инфраструктурног опремања, што би довело до смањења укупних трошкова рада локалне администрације.

Од инструмената за подршку економског развоја, а који доприносе стварању амбијента за привлачење инвестиција и боље пословање, на територији општине Мали Зворник постоји пословна зона.

Што се тиче функције уравнотежења локалног тржишта рада, општина тренутно нема никакву улогу. Општина једино реализује мере активне политике запошљавања у сарадњи са Националном службом за запошљавање. Међутим, иако локална самоуправа тренутно није укључена у овај процес, требало би да прати дешавања на локалном тржишту рада како би могла да брзо реагује и укључи се у реализацију уколико се укаже интересовање привреде. Нова методологија уписне политике у средње школе је постала саставни део Закона о дуалном образовању и подзаконских аката који додатно регулишу ову материју, а спроводи се у три корака наведених у напмени (слање изјаве о намерама послодаваца, систематизацији података и организовању састанака). Јединица за ЛЕР и подршку улагањима овде има кључну улогу код слања писма послодавцима, њиховог анимирања, прикупљања попуњених намера, систематизације, анализе и представљања резултата (тражених профила) на састанку свих заинтересованих страна. Исто тако, јединица треба да координира и окупља све релевантне партнере: НСЗ, школску управу, Привредну комору, послодавце итд.

9. Циљеви одрживог економског развоја

Уједињене нације су на самиту одржаном септембра 2015. године усвојиле резолуцију A/RES/70/1 – *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Агенда 2030 је универзална стратегија и од држава потписница се очекује да мобилишу све ресурсе како би циљеви били остварени до 2030. године. Агенда 2030, са свих 17 циљева, укључује три димензије одрживог развоја: економски раст, социјалну инклузију и заштиту животне средине.

Циљеви који се односе на економски раст јесу:

ЦИЉ 8 УН: ПРОМОВИСАТИ КОНТИНУИРАН, ИНКЛУЗИВАН И ОДРЖИВ ЕКОНОМСКИ РАСТ, ПУНУ И ПРОДУКТИВНУ ЗАПОСЛЕНОСТ И ДОСТОЈАНСТВЕН РАД ЗА СВЕ

У складу са циљевима одрживог развоја УН локални развојни циљеви могу бити:

➤ **Циљ 1: Унапредити економски раст по глави становника**

Индикатор: повећати број привредних субјеката на 1000 становника за 5%

➤ **Циљ 2: Подићи запосленост и постићи достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности**

Индикатор: Повећати запосленост у општини за 5%

- **Циљ 3: Постизање виших нивоа економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације, укључујући фокусирање на радно интензивне и високо профитабилне секторе**

Индикатор: Повећати продуктивност привредних субјеката у општини за 5%

- **Циљ 4: Битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке**

Индикатор: Смањити удео незапослених који први пут траже посао за 5%

- **Циљ 5: До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе**

Индикатор 1: Повећати број ноћења за 10%

Индикатор 2: Повећати број запослених у туризму за 10%